

דִּירָה שְׁבוּעִי

פְּלִימְוֵדִי יֶסוּד

פרשת תרומה

מה קרה למשכן וכליו?

בארבע פרשיות שבספר שמות - תרומה, תצוה ויקהל ופקודי - מדובר בבנין המשכן וכליו, כגון ארון הברית והכפורת, מנורת הזהב, שלחן הזהב, מזבח הנחושת וכו'. ונשאלת השאלה מה קרה לאוצרות אלה, שהיו כה יקרים לישראל, ובדאי שמרו עליהם בכל מאדם. אלה מכס שראו את הסרט של אינדיאנה ג'ונס (Indiana Jones) המתאר את חיפושיו אחרי ארון הברית יודעים את תשובתם של אנשי הוליווד לשאלה זו. ואולם רמזים מפורזים שהשאירו לנו חז"ל מצביעים על כיוונים שונים, ואולי לא פחות מגרים.

אכן ישנן מסורות אחדות בענין גניזתו של הארון, כגון זו שבמשנה שקלים ו, א-ב, שם נאמר שמסורת בידם של בית רבן גמליאל ושל בית ר' חנניה סגן הכהנים, מן הדור האחרון לפני חרבן בית שני, שבלשכת דיר העצים שבבית המקדש [השני] שם גנוז הארון. עוד שם מסופר: מעשה בכהן אחד שהיה מתעסק, וראה הרצפה [של לשכת דיר העצים] שהיא משונה מחברותיה. בא ואמר לחברו. לא הספיק לגמור את הדבר עד שיצתה נשמתו, וידעו ביחוד ששם הארון נגזו. ואילו מסורת אחרת (בתוספתא שקלים סוף פרק ג) מספרת שהארון גלה לבבל עם חרבן בית ראשון.

אבל מענינת במיוחד העדות שנמסרה לנו במדרש שמות רבה נ ד (ובמקבילה שבתנחומא, מהדורת באבער, ויקהל סי' ק):
 ואחר כך עשה את הפרוכת [ס"א: כפורת]... אמר ר' אלעזר בר' יוסי: אני ראיתי את הפרוכת ברומי, והיו עליו כמה טיפי דמים. ושאלתי [את חכמי רומי]: מה הדם הזה שעל הכפורת? ואמרו לי: מדם יום הכפורים שהיה כהן [גדול] עושה [מזה] (עליה).
 סביר להניח שגורלה של הפרוכת כרוך בגורלו של ארון הברית, שעליו הונחה. ואם נראתה הפרוכת ברומי, לא נגנזה בבית המקדש, אלא נלקחה יחד עם הארון לבבל, כשאותה מסורת שבתוספתא שקלים שהזכרנו לעיל. אלא שעתה עלינו לברר כיצד הגיעה מבבל לרומי. והנה באסתר רבה א ב יב מסופר על כסא שלמה המלך, ש"כיון שעלה נבוכדנצר והחריב את ירושלים, הגלה אותה לבבל. ומבבל [גלה] ליון, ומיון לרומי. אמר ר' אלעזר בר' יוסי: אני ראיתי שבריו ברומי. תנא זה, ר' אלעזר בר' יוסי, הוא בנו של ר' יוסי הגלילי שהעיד על כך שראה את הכפורת (או פרוכת) ברומי. חכמים אלה היו במאה השנייה לסה"נ, ובימיהם היו כלי המקדש שנשדדו מבית שני, לאחר חרבנו בשנת 70 לסה"נ על ידי טיטוס, במקדש השלום של הקיסר אספסיינוס שבעיר רומה. כלים אלה, וביניהם מנורת בית המקדש בעלת שבעה הקנים, מופיעים על שער הנצחון של טיטוס שברומה עד עצם היום הזה. מקדש זה נחרב בשרפה גדולה בשנת 191 לסה"נ. ואולם, לפי מסורות ביזנטיות כלי המקדש ניצולו, אבל לא נודע להיכן הועברו. יש אומרים שעדיין טמונים הם במחסנים העצומים התת-קרקעיים שמתחת לוויטיקן (הקטקומבות) שברומה. והיו כאלה אשר ניסו להכנס לשם ברשות ושלא ברשות לחפש אחרי שרידים מקודשים אלה. ואולם עד כה כנראה לא הצליח אף אחד, ועוד חזון למועד.

דניאל שפרבר

